

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

УДК 327.51(НАТО+061.1ЄС)

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2018.05.185-197>

Альона Годлюк,
кандидат політичних наук,
науковий співробітник,
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

ПОЗИЦІЇ НАТО І ЄС ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ СТРУКТУР В УМОВАХ КРИЗИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. У статті проаналізовано стан європейської системи безпеки та основні виклики для неї, що виникли в другій половині 2010-х років, зокрема, вплив сирійської кризи та агресії РФ щодо України. Досліджено основні зміни європейської стратегії безпеки. Розглянуто основні напрями співпраці зі структурами ЄС та НАТО та запропоновано можливі варіанти співпраці України з європейськими та євроатлантичними структурами з метою надання адекватних відповідей безпековим загрозам на Європейському континенті.

Дослідниця відзначає, що Україна ще довго буде знаходитися в центрі порядку денного європейської безпеки, європейські лідери, так само як і рядові громадяни, усвідомлюють чіткий зв'язок між російсько-українським конфліктом та загрозами національній безпеці країн Євросоюзу і намагаються проводити максимально зважену політику, щоб не загострювати конфлікт з Російською Федерацією.

Зроблено висновок про те, що в таких умовах для України є життєво важливим нарощування співробітництва з країнами ЄС та НАТО, що в подальшій перспективі значно покращить шанси на інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур, адже чим глибшим і довшим буде протистояння Росії і Заходу, тим більшими будуть шанси України змінити загалом скептичне ставлення європейських еліт щодо власних європейських перспектив.

Ключові слова: НАТО, ЄС, криза європейської системи безпеки, українська криза, європейська безпекова стратегія, євроінтеграція

Стан системи європейської безпеки та основні загрози її стабільності в 2014-2017 роках. Після краху соціалістичної системи та розпаду Радянського союзу західний світ очікувало два десятиліття стабільного процвітання та відносного спокою. В цей час формується умовна пост-біполярна модель світу, основну роль в якій відіграли створені західними демократіями військові та економічні структури (в першу чергу НАТО, МВФ та Світовий Банк), які забезпечували стабільність та сталий розвиток держав в усіх регіонах світу. Безпекова стратегія ЄС, прийнята в 2003 році, досить чітко демонструвала загальний фон міжнародних відносин того часу. Зокрема, проголошувалося існування «убезпеченої Європи в досконалішому світі», що ґрунтується на універсальних цінностях непорушних і невід'ємних прав людини, свободи, демократії, рівності та верховенства права. Загалом документ проникнутий духом спокою і вірою в те, що поява досконалішого світу це питання найближчої перспективи [1].

Однак друга декада ХХІ століття була наповнена подіями, які досить чітко показали, що світ не став не те що досконалішим, він став ще небезпечнішим і непередбачуванішим, ніж це було за часів «холодної війни». Громадянські війни в

Лівії та Сирії, поява агресивної іранської «Шітської імперії» та зрештою антизахідний розворот зовнішньої політики Російської Федерації, який почався серпневою війною проти Грузії і найбільшої гостроти досяг під час анексії Криму та агресії на сході України, продемонстрували, що оцінки основних ризиків для безпеки Європи були зроблені як мінімум невірно [2; 3; 4].

Зокрема, прийнята в 2003 році стратегія передбачала, що основними загрозами для Європи є тероризм; розповсюдження зброї масового ураження; регіональні конфлікти; неспроможні країни (failed states), організована злочинність; кібернетичні загрози; піратство [1].

Як бачимо з цього переліку, небезпека тероризму та піратства були переоцінені (попри низку терористичних атак, які зазнала Європа протягом 2003-2014 років, вони не несли інституційних загроз стабільності на континенті). Водночас такі чинники, як кібернетичні загрози були суттєво недооцінені. Більше того низка речей, які склали найбільшу загрозу для безпеки Європи останнього десятиліття в концепції або взагалі не були згадані, або були згадані досить побіжно. Зокрема, йдеться про вплив біженців, загрозу втручання третіх держав у виборчі процеси європейських демократій. Ну і зрештою не розглядається можливість повномасштабної війни на теренах Європи та найближчих держав сусідів.

Так звані «Лівійська», «Сирійська» та «Українська» кризи змусили суттєво переглянути безпекову стратегію європейських держав. Так, в 2015 році було ухвалено документ під назвою «Огляд європейської політики сусідства» [5]. Хоча цей документ не є стратегією європейської безпеки в прямому сенсі, але він визначає певні пріоритети, в тому числі й у безпековій сфері, як для самого ЄС, так і для держав – сусідів. Як основні напрями співпраці в галузі безпеки країнам – сусідам було запропоновано наступне: попередження конфліктів, захист кордонів, протидія тероризму, радикалізація й організованій злочинності, реформування сектору безпеки [5]. Тобто, як видно, основний фокус дещо змістився з терористичної загрози на запобігання конфліктів, а також з'явилися положення щодо протидії радикалізації суспільства.

Нарешті, в 2016 році було ухвалено нову безпекову стратегію ЄС, яка дає можливість досить чітко проаналізувати бачення європейськими експертами та політиками основних викликів з урахуванням тих коректив, які внесли політичні реалії останніх 8 років [6].

Основні загрози можна розподілити на декілька груп:

1. Військові загрози;
2. Кібернетична безпека;
3. Енергетична безпека;
4. Стабілізація країн-сусідів;
5. Міграційна політика.

До цього переліку варто також додати безпеку в інформаційній сфері та захист виборчих систем від зовнішніх втручань.

Варто зауважити, що ризики реальної війни для країн Західної Європи є відносно невисокими. Однак, з одного боку, залишається можливість гібридного конфлікту в країнах Балтії, а, з іншого, існує ризик нанесення масованого ядерного удару по континенту у разі глобальної війни з Росією або спорадичних ядерних ударів з боку таких країн, як Іран чи Північна Корея (хоча ця загроза є скоріше гіпотетичною, оскільки ані Іран, ані Північна Корея не мають відповідних

технологій для того, щоб завдати подібний удар). Таким чином, найбільш вразливими є Польща та Країни Балтії, що мають безпосередні кордони з РФ. До того ж Литва, Латвія та Естонія мають значні російськомовні меншини, що потенційно можуть бути використані росіянами для ведення гібридної агресії [7].

Основним інструментом забезпечення в цій сфері для ЄС залишаються структури Північно-Атлантичного Альянсу. Попри багаторічне ведення переговорів про створення європейської армії така структура дуже далека від створення. Крім того, варто зауважити, що європейські держави мають значно менші військові бюджети відносно розміру економіки, ніж США, а отже значною мірою залежать від Сполучених Штатів у військовій сфері. Тому, на сьогодні, НАТО є безальтернативним інструментом забезпечення країн ЄС від військових ризиків, про що власне йдеться і у Стратегії Європейської безпеки 2016 року. Варто зазначити, що у військовій сфері позиції держав-членів ЄС є досить надійними. Посилення контингентів у Польщі та країнах Балтії є модернізація інфраструктури НАТО в регіоні допомогло знизити ризики гібридного вторгнення за українським сценарієм з боку РФ [7]. Враховуючи потужність ядерного та ракетного потенціалу країн НАТО, вірогідність ядерної війни так само є незначною, хоча певні ризики все ж таки залишаються.

Також варто зазначити, що в галузі військових технологій країни НАТО також випереджають своїх основних суперників, Китай та Росію, що знову ж таки знижує ризик реальної війни.

Головною проблемою в контексті залишається не стільки ризик війни, скільки певні дисбаланси та потенційні конфлікти всередині НАТО. Так, на сьогодні основу Європейської військової безпеки складає армія США, що дає європейцям можливість заощаджувати на військових бюджетах, але одночасно робить європейських союзників залежними від США. Тому у разі, якщо американці не зможуть або не захочуть надати допомогу союзникам, європейські члени НАТО опиняться у вкрай вразливому стані. Знову ж таки подібний сценарій є малоімовірним. Однак, наприклад, Дональд Трамп в одній зі своїх передвиборчих заяв говорив про те, що США не будуть захищати своїх союзників [8], що хоч і в найрадикальніших формах, однак відображає популярну у Вашингтоні ідею про те, що американці несуть занадто великий тягар із забезпечення колективної безпеки і цілком можуть переглянути свій підхід. Також не варто забувати про наявність певних конфліктів всередині альянсу, зокрема між Туреччиною та США щодо курдських військових формувань [9] та між Туреччиною та Грецією щодо спірних островів [10]. Подібні конфлікти так само є потенційно небезпечними для єдності альянсу.

Загалом ми можемо констатувати, що в питаннях військової безпеки позиції заходу є досить потужними, здійснені заходи цілком адекватними, а загрози скоріше гіпотетичними, тому говорити про кризу тут не варто.

Тісно пов'язаною з військовими загрозами є загроза тероризму. За останні 5 років у Європі відбулася низка терактів, в тому числі зі значною кількістю жертв (24 скоєних нападів й ще 64 запланованих, які з тих чи інших причин провалилися) [11]. Основну терористичну загрозу останнім часом складала Ісламська Держава, бойовики якої в тій чи іншій формі були задіяні в організації та виконанні значної кількості терактів. Однак розгром зазначеного угруповання та низка ефективних заходів західних спецслужб, спрямованих на встановлення контролю за терористичними мережами, дали певні результати і дозволили знизити загальний

рівень терористичної загрози. Натомість європейці зіткнулися з проблемою терористичних актів, підготовлених дрібними терористичними групами та скоєних за допомогою досить примітивних засобів (холодна зброя, автомобільний транспорт). Таких терористів складно відстежувати і досить проблемно запобігти теракту, оскільки як знаряддя можна використати звичайне авто, яке можна без проблем дістати, а жертвами може стати будь-яке скупчення випадкових перехожих [11].

Однак, якщо військові та терористичні загрози є звичними для урядів країн Заходу й існують досить дієві методи протидії, то ситуація у сфері кібернетичної безпеки складається дещо інакше. Не випадково саме ця галузь зайняла другу позицію в європейській концепції і саме доповіді з кібернетичної безпеки викликали найбільший інтерес на цьогорічній мюнхенській конференції з безпеки.

Згідно з офіційними даними Євросоюзу за 2016 рік в світі щоденно відбувалося не менше 4000 кібератак. Близько 80% компаній зазнали кібератак у тій чи іншій формі [12]. Протягом останніх років кіберзагроза значно еволюціонувала. Якщо ще 5-7 років тому основу кіберзлочинів складали дисперсні напади окремих хакерів, що мали на меті заволодіти грошовими коштами своїх жертв, то останнім часом ситуація суттєво змінилася. Хакерські угруповання активно переходять на службу держави і використовуються з метою нанесення шкоди стратегічній інфраструктурі супротивника. Якщо в реальному просторі загроза війни є гіпотетичною, то в віртуальному просторі, війна іде повним ходом. Росіяни стали піонерами в цьому процесі ще в 2007 році під час загострення стосунків РФ з Естонією з приводу перенесення так званого «бронзового солдата» було нанесено декілька кібератак на урядові сайти і сайти банківських установ, що призвело до відомих проблем з комунікаціями [13]. Аналогічну атаку росіяни провели наступного 2008 року в Грузії [14]. У 2014 році хакерські атаки були використані проти України, в тому числі з метою знищення військової техніки (зокрема, за даними CrowdStrike за допомогою вірусного ПЗ росіяни визначали розташування української артилерії, хоча Міністерство оборони України ці данні спростовує) [15]. В 2017 році значної шкоди було завдано українським підприємствам вірусом PetiaA [16].

Проте найбільшого розголосу набули факти втручання у вибори президентів США та Франції, які, в тому числі, відбувалися шляхом злому поштових серверів [17; 18]. В обох атаках були звинувачені хакерські групи, пов'язані з урядом РФ. Вірогідно, що якісь атаки відбувалися або принаймні готувалися спецслужбами західних держав у відповідь, принаймні про них заявляли російські високопосадовці [19].

Загалом варто зазначити, що кібернетична загроза лише набирає сили і дуже далека від вирішення. Більше того, з часом проблема буде лише загострюватися, оскільки рівень діджиталізації суспільства зростає і разом з нею зростає залежність різних сфер життя від електронних систем. Тому хакерські атаки в майбутньому можуть нести ще більші загрози і збитки, наносячи суттєву шкоду як економіці, так і військовій інфраструктурі. За даними доповіді ЄС по кібербезпеці шкода від хакерських атак найближчим часом сягне 100 мільярдів доларів США [12]. Проте найбільш серйозна проблема для безпеки полягає в тому, що універсальних методів боротьби з такими атаками немає, тому кібервійна буде лише набирати обертів.

Енергетична безпека так само посідає чільне місце в системі безпеки Європи. Європейський союз є великим імпортером енергоносіїв, тому зацікавлений у диверсифікації поставок та збільшенні ролі відновлюваної енергії.

У зв'язку з цим велику небезпеку становить залежність поставок газу від Російської Федерації (постачання нафтопродуктів є значно більш диверсифікованим). Хоча досі особливих проблем з європейським ринком не виникало, поведінка російських постачальників, зокрема Газпрому має викликати занепокоєння в контексті непередбачуваної поведінки цього постачальника на українському ринку.

Крім того, на сьогодні жоден великий проект Євросоюзу з диверсифікації поставок вуглеводнів не реалізовано, тому залишається певна залежність від РФ, проте вона певною мірою може бути компенсована поставками скрапленого газу. Однак варто зазначити, що загроза газового шантажу з боку РФ є незначною.

Окремим пунктом європейська стратегія з безпеки розглядає забезпечення стабільності держав-сусідів [6]. На сьогодні з півдня та сходу Євросоюз оточує низка держав, які мають внутрішні військові конфлікти різної інтенсивності: це Лівія, Сирія та Україна. Крім того, існує ризик дестабілізації ситуації в Марокко, Алжирі, Тунісі, та навіть Єгипті і Туреччині (хоча в останніх двох така вірогідність не велика). Крім того, може бути розморожений придністровський конфлікт. Як показали події 2015-2016 років, загострення кризи в країнах-сусідах призводить до сплеску некерованої міграції до ЄС, з якою країни Європи не здатні впоратися, крім того, зростає вплив організованої злочинності, набирає силу наркотрафік тощо. Ця сфера на жаль є однією з найбільш проблемних для безпеки ЄС. У разі серйозної дестабілізації в країнах-сусідах у ЄС надзвичайно мало важелів впливу на ситуацію [20]. Надання кредитної допомоги для підтримки макроекономічної стабільності, консультування з питань проведення реформ та певні торговельні преференції це фактично весь арсенал інструментів, яким на сьогодні володіє ЄС у цьому напрямі. Використання найбільш ефективних військових важелів практично виключається. Тому на сьогодні немає жодних гарантій, що ситуація з напливом біженців, що мала місце два роки тому, не повториться знову.

І, зрештою, не можна не згадати про інформаційну безпеку. Використання відвертої дезінформації, а також спроби маніпулювання суспільною думкою за допомогою засобів масової інформації та соціальних мереж стало абсолютно новим викликом для західних демократій. За допомогою подібних маніпуляцій спецслужби РФ намагалися, зокрема, вплинути на результати виборів у США і Франції. Окрім того, подібного роду пропаганда працює на посилення євроскептичних поглядів та просування програм політичних сил пов'язаних з євроскептицизмом. Яскравим прикладом таких проблем став референдум у Нідерландах щодо набрання чинності угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Як показали розслідування журналістів, проведення референдуму безпосередньо підтримувалося з Москви, в тому числі в інформаційному плані [21]. Аналогічно російські спецслужби намагалися вплинути на громадську думку під час голосування щодо виходу Сполученого Королівства з ЄС [22]. Попри те, що зазначена робота спецслужб Російської Федерації проводиться з метою внесення розколу в лави країн ЄС та послаблення позицій самого союзу, влада ЄС змогла оцінити масштаб проблеми лише в 2017 році, тому проведення серйозної роботи щодо знешкодження зазначеної загрози тільки починається. На сьогодні мова йде про такі заходи як блокування фальшивих облікових записів у соціальних мережах

та обмеження політичної реклами, позбавлення ліцензій російських телеканалів тощо [23].

Таким чином, ми бачимо, що загальна картина загроз на європейському континенті суттєво змінилася за останні 5 років. Значно зросли ризики прямого військового зіткнення між державами НАТО та Росією, що ще 5 років тому здавалося абсолютною фантастикою. Змінилися форми терористичної активності. Поряд з видозміненими викликами з'явилися нові, зокрема в сфері кібернетичної безпеки, на які поки що немає адекватних відповідей. Загалом варто зазначити, що система європейської безпеки дійсно перебуває під перманентним тиском і цей тиск значно зріс останнім часом, однак ЄС та євроатлантичні структури цілком здатні давати адекватні відповіді на ці виклики.

Російсько-український конфлікт як ключова загроза європейській безпеці. В контексті викладеного виникає питання щодо місця України в системі європейської безпеки. Тут варто зазначити, що опосередковано Україна стала однією з причин зростання загроз в більшості зазначених вище сфер. І один з ключів до їх вирішення так само лежить в Україні. Загалом не викликає сумнівів, що центральною подією, яка мала визначальний вплив на архітектуру системи безпеки в Європі, став російсько-український конфлікт. Відкрита підтримка країнами ЄС України та введення санкційних обмежень у відповідь на агресивні дії РФ проти України суттєво загострили протистояння Російської Федерації з країнами Заходу, що загалом намітилося ще із середини 2000 років. Це протистояння спричинило цілу низку дій, спрямованих на підлив позицій одне одного [3].

Протягом останніх років Російська Федерація намагалася знайти вразливі місця в системі безпеки країн ЄС та якомога ефективніше їх використати з метою вплинути на позицію Заходу щодо України.

Вирішення «української проблеми» можливе двома шляхами: або укладання певної угоди про розподіл сфер впливу, за яким Росія зберігала свій вплив на пострадянському просторі і отримувала певні гарантії Заходу щодо невтручання в зазначену сферу впливу (так звана «Нова Ялта», на якій постійно наполягають представники Росії), або примушення Російської Федерації до відмови від агресивних дій, включно з припиненням окупації Автономної республіки Крим. Варто зазначити, що як в європейському суспільстві, так й у політикумі є прихильники як першого, так і другого підходів, хоча загалом другий підхід превалює. Прихильники першого підходу, відповідно, виступають категорично проти подальшої інтеграції України до євроатлантичних структур та ЄС, вважаючи, що це тільки посилить рівень загроз. Прихильники другого підходу навпаки виступають за подальшу інтеграцію, хоча ступінь їх оптимізму щодо глибини такої інтеграції та її темпів може різнитися. Загалом варто зазначити, що чітко визначити позицію країни, виходячи з їх підтримки або невідтримки євроатлантичної інтеграції України, неможливо. Як прихильники, так супротивники присутні практично в кожній європейській країні. Умовно можна виділити декілька груп країн залежно від рівня підтримки цієї ідеї громадянами та політичними елітами. Якщо говорити про найбільші економіки Євросоюзу (Німеччина, Франція, Італія), то тут превалює досить прохолодне ставлення щодо перспектив української інтеграції. Зокрема, відповідно до даних дослідження проведеного Kantar Public на замовлення "Ялтинської європейської стратегії" [24] рівень підтримки ідеї щодо входження України до ЄС у Франції складає близько 37%, у Німеччині 44% і 56 % в Італії. Аналогічний рівень підтримки цієї ідеї у

Великобританії (43% опитаних). Серед держав Західної Європи, де проводилося дослідження, найнижчий рівень підтримки цієї ідеї ми маємо у Нідерландах (27%), що загалом корелює з результатами референдуму щодо ратифікації угоди Україна-ЄС. Найвищий рівень підтримки спостерігається у східноєвропейських державах-членах ЄС (зокрема у Литві ідею членства України в ЄС підтримує 68% опитаних, а в Польщі 67%). Дещо позитивніше ставляться європейці до ідеї участі України в НАТО. Так, за участь України в альянсі висловилося 49% опитаних у Франції і Нідерландах і 50 % у Німеччині (у Великобританії та Італії цей показник склав 60% та 67% відповідно). В східноєвропейських країнах рівень підтримки вступу України до НАТО є ще вищим, зокрема в Литві це 72%, а в Польщі 76% опитаних. З цими настроями значною мірою корелює політика офіційної влади зазначених країн. Зокрема, країни Західної Європи виступають проти членства України в ЄС, проте розглядають його як можливе в довгостроковій перспективі. Аналогічною є і позиція щодо членства України в НАТО. Попри загалом позитивного ставлення суспільства до такого членства, більшість європейських держав розглядають його як малоімовірне та небажане. Зокрема, Франція та Німеччина заблокували надання Україні плану дій щодо членства в НАТО на Бухарестському саміті в 2008 році, відклавши його надання на невизначену перспективу [25]. Попри те, що Україна ще у 2016 році визначила вступ до НАТО як один з пріоритетів зовнішньої політики [26], на рівні офіційних документів євроатлантичні прагнення України не блокувалися, але неофіційно європейські політики (зокрема Ангела Меркель та Франсуа Олланд) неодноразово заявляли про неможливість членства України в НАТО [27, 28]. Варто зазначити, що для подібної мотивації причин у європейських лідерів було цілком достатньо: і технічні проблеми, пов'язані з територіальним суперечками, і небажання брати на себе зобов'язання щодо захисту територіальної цілісності України в ході можливої війни з Росією, а також небажання загострювати відносини з РФ.

Таким чином, ми можемо говорити, що європейські лідери, так само як і рядові громадяни, усвідомлюють чіткий зв'язок між російсько-українським конфліктом та загрозами національній безпеці країн Євросоюзу і намагаються проводити максимально зважену політику, щоб не загострювати конфлікт з Російською Федерацією. Фактично європейці усвідомлюють, що ресурсів для швидкої перемоги над Росією в них немає, а тому діяти будуть максимально обережно та зважено. Те саме стосується і Російської Федерації, яка всі можливі ресурси для швидкого вирішення конфлікту вичерпала і тепер змушена діяти значно обережніше. Така політика, з одного боку, робить безпекові загрози більш прогнозованими та керованими, але, з іншого, не дає надії на швидке вирішення проблем, що призвели до появи загроз.

Тобто, фактично сторони опинилися в стані позиційної війни або «холодної війни», яка буде тривати досить довго. А це, в свою чергу, означає, що Україна ще довго буде знаходитися в центрі порядку денного європейської безпеки. В таких умовах для України є життєво важливим нарощування співробітництва з країнами ЄС та НАТО, що в подальшій перспективі значно покращить шанси на інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур, адже чим глибшим і довшим буде протистояння Росії і Заходу, тим більшими будуть шанси України змінити загалом скептичне ставлення європейських еліт щодо власних європейських перспектив.

Інтеграція України до європейських та євроатлантичних структур та її значення для європейської безпеки. В цьому контексті також варто розглянути ті напрями в галузі безпеки, де Україна може вигідно співпрацювати з країнами Заходу.

У першу чергу варто зазначити, що стабілізація ситуації в Україні в різних напрямках від припинення військового конфлікту до подолання проблем з корупцією, вже значною мірою вписується в концепцію безпеки ЄС і дає практично безмежні можливості для співпраці. Чітке виконання рекомендацій європейських експертів дасть можливість поліпшити імідж України в Європі і, відповідно, збільшити шанси на інтеграцію до європейського та євроатлантичного простору.

По-друге, не варто забувати про військове та військово-технічне співробітництво. На сьогодні Україна активно співпрацює з НАТО в цілій низці сфер. Зокрема, Україна бере участь у спільних військових програмах НАТО «Партнерство заради миру», численних спільних військових навчаннях (в 2017 році, зокрема, проводилися Sea Breeze-2017, Rapid Trident-2017, Saber Guardian-2017, Sea Shield та інші) [29].

Активно розвивається і співпраця в галузі передачі військового досвіду. Зокрема, інструктори НАТО активно працюють з українськими військовими, діє низка програм щодо наближення української армії у сфері військової організації та управління, комунікацій, логістики тощо до стандартів НАТО. Українські військові так само мають унікальний досвід участі у повномасштабних бойових діях з широким застосування артилерії, систем залпового вогню, танкової техніки тощо. Зазначений досвід також є корисним і активно вивчається військовим командуванням країн НАТО.

Іншим перспективним напрямом є робота зі створення спільних військових підрозділів. Зокрема, вже існує досвід Литовсько-Польсько-Української бригади, який в цілому може бути розширений [30].

Окремим питанням є військово-технічна співпраця. Українська армія зацікавлена у низці військових розробок, що стоять на озброєнні країн НАТО (зокрема, широко відомим є питання щодо надання Україні протитанкових комплексів FGM-148 “Javelin”). Однак, варто враховувати, що Україна володіє потужним військово-промисловим комплексом і могла б співпрацювати, зокрема, в галузі військово-транспортної авіації [31].

Також можна говорити про спільну діяльність в галузі кібернетичної безпеки. Україна має добре підготовлених фахівців в сфері ІТ та відносно непогано розвинену інфраструктуру.

Так само можливою є співпраця з європейськими державами щодо прийому біженців. Подібний крок з боку українського Уряду значно посилив би позиції України в Європейському Союзі.

Підсумовуючи викладене, ми можемо говорити, що протягом останніх 5 років Європа зіткнулася з новим безпековим порядком денним. Загроза тероризму, що домінувала протягом останніх 20 років, почала відходити на другий план, тоді як реальними стали загрози великої війни в Європі, в тому числі й із застосуванням ядерної зброї (хоча, звичайно, ризик такої війни невеликий, однак він серйозно прораховується військовими та політичними аналітиками). Надзвичайної актуальності набули кібернетичні загрози, які ще 5 років тому не розглядалися як серйозний привід для занепокоєння. Криза біженців та дестабілізація сусідніх з ЄС

держав так само стали викликами, на які особливо не чекали. І, нарешті, в західний світ повернулася пропаганда і масова маніпуляція свідомістю на рівні, близькому до часів «холодної війни», що знову ж таки стало неочікуваним викликом для західних демократій.

На деякі з цих викликів, як, скажімо, в галузі військової безпеки або тероризму, західні демократії змогли знайти адекватні відповіді й загалом тримають їх під контролем. Деяким, як, скажімо, кібернетичним загрозам, загрозам в галузі інформаційної безпеки або дестабілізації, пов'язаної з кризою біженців, адекватних відповідей знайти поки що не вдалося. Загалом можна говорити про те, що система європейської безпеки знаходиться під серйозним тиском, але загалом непогано справляється з викликами, тому можна твердити про окремі кризові явища, але не про кризу загалом.

Для нас надзвичайно важливою обставиною є те, що в центрі більшості згаданих проблем Заходу, тією чи іншою мірою стоїть російсько-український конфлікт, а отже Україна в тій чи іншій формі впливає на безпековий порядок денний Європи і буде робити це надалі. Попри те, що повноцінним членом євроатлантичному просторі у короткій і навіть у середньостроковій перспективі Україна стати не зможе, вона може значно наростити співпрацю з країнами заходу, що значно посилить її шанси і прискорить темпи інтеграції.

Список використаних джерел та літератури

1. Европейская стратегия безопасности: Безопасная Европа в лучшем мире. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu/media/30825/qc7809568rus.pdf> – Дата звернення: 3.04.2018. – Назва з екрану.
2. Иноземцев В.Л. Потерянное десятилетие: монография / В.Л. Иноземцев. – М.: Московская школа политических исследований, 2013. – 600 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://msps.su/files/2013/01/INOZEMCEV-1.pdf> – Дата звернення: 5.07.2018. – Назва з екрану.
3. Лукас Е. Нова холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії, і Заходу / Е. Лукас. – К.: Темпора, 2009. – 488 с.
4. Купер Р. Раздор между народами. Порядок и хаос в XXI веке / Р. Купер; пер. с англ. – М.: Московская школа полит. исследований, 2010. – 240 с.
5. Review of the European Neighbourhood Policy. [Electronic Resource] – Mode of Access: http://eeas.europa.eu/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf (last access: July 7, 2018). – Title from the Screen
6. Общее видение, единый подход: сильная Европа. Глобальная стратегия Европейского Союза по внешней политике и политике безопасности. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/feature_eu_global_strategy_full_text.pdf – Дата звернення: 7.07.2018. – Назва з екрану.
7. Erlanger S. Eastern Europe Frets About NATO's Ability to Curb Russia // The New York Times. – 2014. – April 23.
8. Luce de D., Gramer R., Tamkin E. Trump's Shadow Hangs Over NATO // Foreign Policy. January 29, 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://foreignpolicy.com/2018/01/29/trumps-shadow-hangs-over-nato-transatlantic-alliance-europe-defense-deterrence-europe-mattis-jens-stoltenberg> (last access: July 9, 2018). – Title from the Screen.
9. Landler M., Gall C. As Turkey Attacks Kurds in Syria, U.S. Is on the Sideline // The New York Times. January 22, 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2018/01/22/world/middleeast/turkey-syria-kurds-us.html> (last access: July 9, 2018). – Title from the Screen.
10. Kingsley P. Turkey and Greece Trade Jabs in Island Dispute // The New York Times. January 22, 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2017/02/01/world/europe/turkey-and-greece-trade-jabs-in-island-dispute.html> (last access: July 9, 2018). – Title from the Screen.

11. Cluskey P. Deaths from terrorism in Europe have spiked since 2014 // The Irish Times. June 16, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/deaths-from-terrorism-in-europe-have-spiked-since-2014-1.3122948> (last access: July 9, 2018). – Title from the Screen.
12. Enisa Threat Landscape Report 2017. 15 Top Cyber-Threats and Trends. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-report-2017> (last access: July 9, 2018). – Title from the Screen.
13. Traynor I. Russia accused of unleashing cyberwar to disable Estonia // The Guardian May 17, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/world/2007/may/17/topstories3.russia> (last access: July 9, 2018). – Title from the Screen.
14. Markoff J. Before the Gunfire, Cyberattacks // The New York Times. August 12, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2008/08/13/technology/13cyber.html> (last access: July 9, 2018). – Title from the Screen.
15. Use of fancybear android malware in tracking of Ukrainian field artillery units. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.crowdstrike.com/wp-content/brochures/FancyBearTracksUkrainianArtillery.pdf> (last access: July 12, 2018). – Title from the Screen.
16. Найбільші кібератаки проти України з 2014 року. Інфографіка // Новое Время. 08 липня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/najbilshikiberataki-proti-ukrajini-z-2014-roku-infografika-1438924.html> (last access: July 12, 2018). – Title from the Screen.
17. Satter R., Donn J., Day Ch. Inside Story: How Russians Hacked the Democrats' Emails // Bloomberg. November 04, 2017 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-11-03/inside-story-how-russians-hacked-the-democrats-emails> (last access: July 12, 2018). – Title from the Screen.
18. Erickson A. Macron's emails got hacked. Here's why French voters won't hear much about them before Sunday's election // The Washington Post. May 06, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/05/06/macrons-emails-got-hacked-heres-why-french-voters-wont-hear-much-about-them-before-sundays-election/?noredirect=on&utm_term=.bf6bf39855eb (last access: July 12, 2018). – Title from the Screen.
19. Иностранные разведки готовят кибератаки на Россию – Патрушев. Звезда 20.02.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201802201456-z2lj.htm Дата звернення: 12.07.2018. – Назва з екрану.
20. Refugee crisis in Europe. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://ec.europa.eu/echo/node/4115> (last access: July 15, 2018). – Title from the Screen.
21. Applebaum A. The Dutch just showed the world how Russia influences Western European elections // The Washington Post. April 8, 2016. [Electronic resource] – Mode of Access: https://www.washingtonpost.com/opinions/russias-influence-in-western-elections/2016/04/08/b427602a-fcf1-11e5-886f-a037dba38301_story.html?utm_term=.ee3889ee68d7 (last access: July 15, 2018). – Title from the Screen.
22. Leahy P. Russian bid to influence Brexit vote detailed in new US Senate report // The Guardian. January 10, 2018. [Electronic resource] – Mode of Access: <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/10/russian-influence-brexit-vote-detailed-us-senate-report> (last access: July 15, 2018). – Title from the Screen.
23. Costine J. Facebook starts fact checking photos/videos, blocks millions of fake accounts per day // Techcrunch. March 29, 2018. [Electronic resource] – Mode of Access: <https://techcrunch.com/2018/03/29/facebook-fact-check-photos/> (last access: July 15, 2018). – Title from the Screen.
24. Результати соціологічного дослідження щодо участі України в Європейському Союзі та Північно-Атлантичному Альянсі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://yes-ukraine.org/ua/Yalta-annual-meeting/2017/polls> – Дата звернення: 15.07.2018. – Назва з екрану.
25. Закон України. Про внесення змін до деяких законів України щодо зовнішньополітичного курсу України. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 30. – С. 329

26. Каплинський О. Порівняльний аналіз політики країн НАТО щодо України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/juli2009/27.htm> – Дата звернення: 18.07.2018. – Назва з екрану.

27. Олланд против вступлення України в НАТО // Zn.ua. 05 лютого, 2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zn.ua/POLITICS/olland-protiv-vstupleniya-ukrainy-v-nato-166092_.htm – Дата звернення: 18.07.2018. – Назва з екрану.

28. Меркель хоче закрити для України двері НАТО – Bloomberg//Zn.ua. 27 листопада, 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/WORLD/merkel-hoche-zakriti-dlya-ukrayini-dveri-nato-bloomberg-157644_.html – Дата звернення: 18.07.2018. – Назва з екрану.

29. Беззуб І. Україна – НАТО: стан та перспективи взаємовідносин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2751:ukrajina-nato-stan-ta-perspektivi-vzaemovidnosin&catid=8&Itemid=350 – Дата звернення: 18.07.2018. – Назва з екрану.

30. Військовослужбовці ЛІТПОЛУКРБРИГ у Любліні розпочали перше спільне навчання «Brave Band». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/news/2016/02/01/vijskovosluzhbovczi-litpolukrbrig-u-lyublini-rozpochali-pershe-spilne-navchannya-brave-band> – Дата звернення: 18.07.2018. – Назва з екрану.

31. "Укроборонпром" у 2017 році: співпраця з НАТО та спільні розробки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukroboronprom.com.ua/uk/media/ukroboronprom-u-2017-rotsi-spivpratsya-z-nato-ta-spilni-rozrobky.htm> – Дата звернення: 18.07.2018. – Назва з екрану.

References

1. *Evropejskaya strategiya bezopasnosti: Bezopasnaya Evropa v luchshem mire.* [Online] Available from: <https://www.consilium.europa.eu/media/30825/qc7809568ruc.pdf> [Accessed: 03 th April 2018]

2. INOZEMCEV, V.L. (2013) *Poteryannoe desyatiletie: monografiya.* Moscow: Moskovskaya shkola politicheskikh issledovanij. [Online] Available from: <http://msps.su/files/2013/01/INOZEMCEV-1.pdf> [Accessed: 05 th July 2018].

3. LUKAS, E. (2009). Lukas E. *Nova kholodna viina. Yak Kreml zahrozhuie i Rosii, i Zakhodu.* Kyiv: Tempora.

4. KUPER, R. (2010) *Razdor mezhdunarodami. Poryadok i haos v XXI veke.* Moscow: Moskovskaya shkola polit. Issledovanij.

5. *Review of the European Neighbourhood Policy.* [Online]. Available from: http://eeas.europa.eu/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf [Accessed: 07 th July 2018].

6. *Obshchee videnie, edinyj podhod: sil'naya Evropa. Global'naya strategiya Evropejskogo Soyuzu po vneshnej politike i politike bezopasnosti.* [Online]. Available from: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/feature_eu_global_strategy_full_text.pdf [Accessed: 07 th July 2018].

7. ERLANGER, S.(2014) *Eastern Europe Frets About NATO's Ability to Curb Russia.* The New York Times. April 23.

8. LUCE, D., GRAMER R., TAMKIN, E. (2018) *Trump's Shadow Hangs Over NATO.* Foreign Policy. January 29. [Online]. Available from: <http://foreignpolicy.com/2018/01/29/trumps-shadow-hangs-over-nato-transatlantic-alliance-europe-defense-deterrence-europe-mattis-jens-stoltenberg/> [Accessed: 09 th July 2018].

9. LANDLER, M., GALL, C.(2018) *As Turkey Attacks Kurds in Syria, U.S. Is on the Sideline.* The New York Times. January 22. [Online]. Available from: <https://www.nytimes.com/2018/01/22/world/middleeast/turkey-syria-kurds-us.html> [Accessed: 09 th July 2018].

10. KINGSLEY, P.(2018) *Turkey and Greece Trade Jabs in Island Dispute.*The New York Times. January 22. [Online]. Available from: <https://www.nytimes.com/2017/02/01/world/europe/turkey-and-greece-trade-jabs-in-island-dispute.html> [Accessed: 09 th July 2018].

11. CLUSKEY, P. (2017) *Deaths from terrorism in Europe have spiked since 2014.* The Irish Times. June 16. [Online]. Available from: <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/deaths-from-terrorism-in-europe-have-spiked-since-2014-1.3122948> [Accessed: 09 th July 2018].

12. ENISA, *Threat Landscape Report 2017. 15 Top Cyber-Threats and Trends*. [Online]. Available from: <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-report-2017> [Accessed: 09 th July 2018].
13. TRAYNOR, I.(2007) *Russia accused of unleashing cyberwar to disable Estonia*. The Guardian. May 17. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2007/may/17/topstories3.russia> [Accessed: 09 th July 2018].
14. MARKOFF, J. (2008) *Before the Gunfire, Cyberattacks*.The New York Times. August 12. [Online]. Available from: <https://www.nytimes.com/2008/08/13/technology/13cyber.html> [Accessed: 09 th July 2018].
15. *Use of fancybear android malware in tracking of Ukrainian field artillery units*.(2017). [Online]. Available from: <https://www.crowdstrike.com/wp-content/brochures/FancyBearTracksUkrainianArtillery.pdf> [Accessed: 12 th July 2018].
16. *Naibilshi kiberataky proty Ukrainy z 2014 roku*. Infohrafika. Novoe Vremia. 08 lypnia 2017 roku. [Online]. Available from: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/najbilshi-kiberataki-proti-ukrajini-z-2014-roku-infografika-1438924.html> [Accessed: 12 th July 2018].
17. SATTER, R., DONN, J., DAY, CH.(2017) *Inside Story: How Russians Hacked the Democrats' Emails*. Bloomberg. November 04. [Online]. Available from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-11-03/inside-story-how-russians-hacked-the-democrats-emails> [Accessed: 03 th July 2018].
18. ERICKSON, A.(2017). *Macron's emails got hacked. Here's why French voters won't hear much about them before Sunday's election*. The Washington Post. May 06. [Online]. Available from: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/05/06/macrons-emails-got-hacked-heres-why-french-voters-wont-hear-much-about-them-before-sundays-election/?noredirect=on&utm_term=.bf6bf39855eb [Accessed: 12 th July 2018].
19. *Inostrannye razvedki gotovyat kiberatki na Rossiyu – PATRUSHEV*. Zvezda 20.02.2018.[Online]. Available from: https://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201802201456-z2lj.htm [Accessed: 12 th July 2018].
20. *Refugee crisis in Europe*. [Online]. Available from: <http://ec.europa.eu/echo/node/4115> [Accessed: 15 th July 2018].
21. APPLEBAUM, A.(2016) *The Dutch just showed the world how Russia influences Western European elections*. The Washington Post. April 8. [Online]. Available from: https://www.washingtonpost.com/opinions/russias-influence-in-western-elections/2016/04/08/b427602a-fcf1-11e5-886f-a037dba38301_story.html?utm_term=.ee3889ee68d7 [Accessed: 15 th July 2018].
22. LEAHY, P.(2018) *Russian bid to influence Brexit vote detailed in new US Senate report*. The Guardian. January 10. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/10/russian-influence-brexit-vote-detailed-us-senate-report> [Accessed: 15 th July 2018].
23. COSTINE, J. (2018) *Facebook starts fact checking photos/videos, blocks millions of fake accounts per day*.Techcrunch. March 29. [Online]. Available from: <https://techcrunch.com/2018/03/29/facebook-fact-check-photos/> [Accessed: 15 th July 2018].
24. *Rezultaty sotsiologichnoho doslidzhennia shchodo uchasti Ukrainy v Yevropeiskomu Soiuzi ta Pivnichno-Atlantychnomu Aliansi*. [Online]. Available from: <https://yes-ukraine.org/ua/Yalta-annual-meeting/2017/polls> [Accessed: 15 th July 2018].
25. *Zakon Ukrainy. (2017) Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakoniv Ukrainy shchodo zovnishnopolitychnoho kursu Ukrainy*. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), № 30, st.329
26. KAPLYNSKYI, O. (2009) *Porivnialnyi analiz polityky krain NATO shchodo Ukrainy*. [Online]. Available from: <http://old.niss.gov.ua/monitor/juli2009/27.htm> [Accessed: 18 th July 2018].
27. *Olland protiv vstupleniya Ukrainy v NATO*. Zn.ua. . 05 liutoho, 2015 roku. [Online]. Available from: https://zn.ua/POLITICS/olland-protiv-vstupleniya-ukrainy-v-nato-166092_.html [Accessed: 18 th July 2018].
28. *Merkel khoche zakryty dlia Ukrainy dveri NATO – Bloomberg*.Zn.ua. 27 lystopada, 2014 roku. [Online]. Available from: https://dt.ua/WORLD/merkel-hoche-zakryti-dlya-ukrayini-dveri-nato-bloomberg-157644_.html [Accessed: 18 th July 2018].
29. BEZZUB, I. (2017) *Ukraina – NATO: stan ta perspektyvy vzaiemovidnosyn*. [Online]. Available from:http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2751:ukrajina-nato-stan-ta-perspektivi-vzaiemovidnosin&catid=8&Itemid=350[Accessed: 18 th July 2018].

30. *Viiskovosluzhbovtsi LYTPOLUKRBRYH u Liublani rozpochaly pershe spilne navchannia «Brave Band».* [Online]. Available from: <http://www.mil.gov.ua/news/2016/02/01/vijskovosluzhbovczi-litpolukrbrig-u-lyublani-rozpochali-pershe-spilne-navchannya-brave-band> [Accessed: 18 th July 2018].

31. *"Ukroboronprom" u 2017 rotsi: spivpratsia z NATO ta spilni rozrobky.*[Online]. Available from: <http://ukroboronprom.com.ua/uk/media/ukroboronprom-u-2017-rotsi-spivpratsya-z-nato-ta-spilni-rozrobky.html> [Accessed: 18 th July 2018].

Надійшла до редколегії 18.05.2018

Godliuk Alona, PhD in Political Science, the State Institution “The Institute of the World History of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine

NATO AND EU POSITIONS ON UKRAINE'S INTEGRATION TO EUROPEAN AND EURO-ATLANTIC STRUCTURES IN THE CONTEXT OF THE CRISIS OF EUROPEAN SECURITY

***Abstract.** The article examines situation of the European security system and the main challenges that appears in the second half of 2010, in particular, the impact of the Syrian crisis and Russian aggression against Ukraine. Author investigated the main changes of the European security strategy; also examined the main areas of cooperation with the EU and NATO and proposed options for Ukraine's cooperation with the European and Euro-Atlantic structures in order to provide adequate responses to the security threats on the European continent.*

Furthermore, author notes that Ukraine will remain in the center of the European security agenda for a long time. European leaders and the civil society are aware of the clear link between the Russian-Ukrainian conflict and the threats to the national security of the EU countries and try to pursue the most balanced policy so that they do not exacerbate the conflict with the Russian Federation.

Conclusions are as follow: Due to the current situation, it is vital for Ukraine to strengthen cooperation with the EU and NATO countries, because this significantly improve the chances of integration into European and Euro-Atlantic structures in future. Therefore, the deeper and longer will be confrontation between Russia and the West, the more chances for Ukraine to change the skepticism of the European elites toward their own European prospects.

***Key words:** NATO, EU, crisis of the European security system, Ukrainian crisis, European security strategy, European integration.*

УДК. 327.8

Natalia Yakovenko,
professor,
Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Galyna Piskorska,
Senior Researcher,
Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

TRANSFORMATION OF NATO PUBLIC DIPLOMACY

***Abstract.** The article deals with key principles and practical assignments in the field of NATO public diplomacy, evolution of NATO public diplomacy during a period from the end of cold war to contemporary time, determination of factors, exerting influence on aims, tasks and priorities of strategic communicative efforts of the Alliance in the modern world, analysis of adaptation of basic principles of public diplomacy to the realities of globalization. The writers*